

اتِّفَاقِ سَادِه

درس دوازدهم

اهداف

- ۱ تقویت مهارت خواندن شعر با رعایت لحن
- ۲ تقویت مهارت درک متن و دریافت مفهوم
- ۳ آشنایی با نحوه نقل رویدادهای قصه
- ۴ تثبیت یادگیری ابزارهای انسجام متن
- ۵ آشنایی با گسترش گروه اسمی در جمله
- ۶ آشنایی با بند مقدمه

جلسه اول	
۱. تدریس درس	۳۵ دقیقه
۲. درک متن	۱۵ دقیقه

اروش‌های پیشنهادی تدریس

سخنرانی، دکلمه خوانی، بدیعه‌پردازی

الگوی بدیعه‌پردازی

توصیف اولیه :

- ۱ یک توصیف زیبا و ساده از «رزمنده» با همیاری دانش‌آموزان ارائه دهید.
- ۲ قیاس مستقیم (مقایسه ساده دو مفهوم) : از بچه‌ها بخواهید «رزمنده» را یک کتاب در نظر بگیرند و سپس بگویند به نظر آنها «رزمنده» چگونه کتابی است؟ مطالب دانش‌آموزان را روی تخته یادداشت کنید.

مثال :

محمد : رزمنده یک کتاب پر از مطالب با ارزش است.

جواد : رزمنده یک کتاب بزرگ است.

رضا : رزمنده یک کتاب سبز رنگ است.

- ۳ قیاس شخصی : از دانش‌آموزان بخواهید خود را جای «رزمنده» بگذارند و احساسات خود را بیان کنند؛ یعنی بگویند چه حسی دارند.

مثال :

حسین : احساس غرور و امنیت می‌کنم.

طه : احساس یک پرنده را دارم.

- ۴ تعارض فشرده : در این مرحله از دانش‌آموزان بخواهید تا از بین قیاس‌ها و تشبیه‌های مرحله دوم و سوم واژه‌هایی را جدا کنند و بگویند که کدام یک از این واژه‌ها (اگر متضاد باشند بهتر است) برایشان جالب‌تر است.

مثال :

واژه‌های انتخاب شده : پرنده، غرور، امنیت، سبز، بزرگ، با ارزش

۵ توصیف خلاق: حالا از دانش‌آموزان بخواهید از میان قیاس‌های برگزیده، چند تا را انتخاب کرده، با استفاده از آنها موضوع «رزمنده» را دوباره توصیف کنند. بین توصیف ساده اول زنگ و این توصیف تفاوت بسیاری است. این توصیف دارای غنا و ارزش زیادی است؛ چون حاصل تلاش جمعی می‌باشد.

آنچه توضیح داده شد یک نمای خیلی ساده و کاربردی از الگوی بدیعه‌پردازی است. این روش در تقویت مهارت نوشتن دانش‌آموزان بسیار راهگشا است. در پی این روش از رزمندگان به عنوان نامداران ایران زمین یاد کنید و نقش آنها را در حفظ استقلال کشور تبیین نمایید و صبر خانواده‌های رزمندگان را در زمان جنگ توضیح دهید.

خوانش متن

متن را با آهنگی مناسب و با روش دکلمه‌خوانی بخوانید و سپس دانش‌آموزان جمع‌خوانی نمایند.

جلسه دوم	
۱. دانش‌زبانی	۲۵ دقیقه
۲. تمرین خواندن	۲۵ دقیقه

دانش‌زبانی

درس گذشته، جملاتی را آموزش داد که مانند پازلی با دو خانه بودند. قطعه اصلی پازل فعل بود که تعیین می‌کرد با اضافه شدن چند قطعه دیگر به این پازل معنی کامل می‌شود، مثلاً فعلی مانند «آمد» با گرفتن یک قطعه مثل «بهار» کامل می‌شد و معنا را انتقال می‌داد. درواقع بدون اینکه به فعل لازم و نهاد و عبارات و الفاظ دستوری مانند این اشاره کنیم، تنها منطق قرار گرفتن اجزای جمله را آموزش می‌دهیم.

در این درس با گسترش گروه اسمی از طریق اضافه کردن صفت، نشان می‌دهیم هنوز هم پازل جمله، دو قطعه‌ای است؛ فقط قطعه پازل بزرگ‌تر شده است. دانش‌آموز باید درک کند که واژه «معلم» با واژه «مهربان» متفاوت است؛ لازم نیست به او بگوییم یکی اسم است و دیگری صفت، بلکه به لحاظ معنایی و کاربرد باید متوجه شود که مهربان به تنهایی استقلال ندارد اما معلم مستقل است. بهترین

روش برای آموزش آشنایی دانش‌آموز با اجزای جمله و خرد کردن آن از راه مقایسه با پازل میسر است. برای یادگیری بهتر پازل‌هایی با مقوّا ساخته شود تا دانش‌آموز به صورت عملی قطعات جمله را در کنار هم بگذارد و از هم جدا کند.

توجه کنید هدف این درس، آموزش صفت نیست، بلکه این موضوع مهم است که دانش‌آموز بتواند تشخیص دهد در جمله «برادر خوبم آمد.» برادر خوبم، یک قطعۀ جمله است؛ درواقع همان چیزی که در دستور به گروه اسمی معروف است، بدون اینکه اشاره‌ای به گروه اسمی شود.

جلسه سوم	
۱. فعالیت‌های نوشتاری (۱)	۳۵ دقیقه
۲. آموزش لحن	۱۵ دقیقه

آموزش لحن

درس «اتفاق ساده» بیانگر روایت و نقل یک واقعه به شکل منظوم است؛ لذا لحن اصلی، «روایی» برای تعریف واقعه، همراه با نمایش احساسات است. از نکات مهم در این درس علاوه بر تعریف کردن، توصیف فضاها و موقعیت‌های پیش‌آمده برای مادر، فرزندان و قطره باران است که به شیوۀ جان‌بخشی در ماجرا حضور دارد.

لحن اصلی این شعر روایی است که با توصیف همراه است.

جلسه چهارم	
قصه‌گویی و صندلی صمیمیت	۵۰ دقیقه

به مطالبی که در فعالیت «قصه‌گویی و صندلی صمیمیت» درس سوم بیان شده است مراجعه شود. در آن درس تأکید بر شروع داستان بود، در حالی که در این درس بیان رویدادهای داستان اهمیت دارد.

جلسه پنجم	
۱. فعالیت‌های نوشتاری (۲)	۲۵ دقیقه
۲. تمرین خواندن	۲۵ دقیقه

به کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت خود در تدریس، مطالب این جلسه ارائه شود.

جلسه ششم	
۱. املا	۳۰ دقیقه
۲. فعالیت‌های نوشتاری (۳): تمرین خوشنویسی از صفحه هنر و سرگرمی	۲۰ دقیقه

املا: املاي جمله گمشده

معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا متن شعر را با دقت مطالعه کنند. سپس کتاب را می‌بندند و معلم یک واژه می‌گوید و دانش‌آموزان باید جمله و یا سطرى که این واژه در آن قرار داشت را به یاد آورده و بنویسند. در این نوع املا حفظ شعر به دانش‌آموزان کمک می‌کند.

جلسه هفتم	
۱. ارزشیابی از فعالیت‌های درس	۳۵ دقیقه
۲. فعالیت‌های نوشتاری (۴): جدول صفحه هنر و سرگرمی	۱۵ دقیقه

به کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت خود در تدریس، مطالب این جلسه ارائه شود.

جلسه هشتم	
فعالیت‌های نوشتاری (۵)	۵۰ دقیقه

فَعَالِیت‌های نوشتاری (۵): درک متن

متنی ارائه شده است که در فضای سکوت کامل صامت‌خوانی می‌شود و هر دانش‌آموز پاسخ پرسش‌های زیر متن را می‌نویسد. چنان که ملاحظه می‌کنید در این متن ضمائر و حروف ربط که از ابزارهای انسجام گزاره‌های متن هستند، برجسته شده‌اند و سؤالاتی در مورد آنها طرح شده است. مجدداً تأکید می‌شود برای بررسی پاسخ سؤال‌ها کسی به‌صورت شفاهی پاسخ ندهد؛ دانش‌آموزان را ملزم کنید پاسخی را که نوشته‌اند، بخوانند.

جلسه نهم	
۱. فعالیت‌های نوشتاری (۶)	۳۵ دقیقه
۲. حکایت	۱۵ دقیقه

فَعَالِیت‌های نوشتاری (۶): نگارش

انشا چارچوبی دارد که در نمودار زیر اجزای آن مشخص شده است:

موضوع:

بند مقدمه

.....
.....
.....

بندهای بدنه شامل:

بند اول
.....
.....

بند دوم
.....
.....

بند سوم
.....
.....

بند نتیجه
.....

چنان‌که ملاحظه می‌کنید انشا «موضوعی» دارد که دربارهٔ آن می‌نویسیم. پس از آن «بند مقدمه» می‌آید. توجه داشته باشید که منظور از بند مقدمه، نوشتن جملات کلیشه‌ای، یکنواخت و تکراری نیست؛ بلکه بند مقدمه که در آغاز نوشته می‌شود فضای حاکم بر نوشته را نشان می‌دهد از آنجایی که در بند مقدمه اندیشهٔ اصلی نوشته بیان می‌شود، مطالب کلی است و نیازی به جملهٔ موضوع ندارد، مثلاً اگر موضوع نوشته «بهار» باشد، بند مقدمه می‌تواند این گونه باشد:

«بهار یکی از فصل‌های سال است. بهار را همهٔ مردم دوست دارند. بعضی‌ها بهار را عروس فصل‌های سال می‌دانند. شاعران و نویسندگان دربارهٔ فصل بهار چیزهای زیادی نوشته‌اند. حالا می‌خواهیم بدانیم که بهار چگونه فصلی است.»

پس از بند مقدمه، بندهای بدنه می‌آید که معمولاً دو بند یا بیشتر است؛ در نمودار، سه بند نشان داده شده است اما معنی آن این نیست که حتماً تعداد بندهای بدنه باید سه بند باشد. چنان‌که در نگارش این درس، در متن انشا، چهار بند بدنه وجود دارد.

در انتها بند «نتیجه‌گیری» می‌آید؛ این بند در حقیقت فروگاه ذهن نویسنده است؛ درواقع عصارهٔ بندهای دیگر در بند نتیجه‌گیری می‌آید. در نتیجه‌گیری باید دقت کنید که از نوشتن جملات تکراری پرهیز شود. نوشتن جملاتی مثل: «پس نتیجه می‌گیریم که...» یا «درسی که از این نوشته می‌گیریم این است که...» برای بند نتیجه‌گیری درست نیست.

در نگارش این درس هدف، آموزش «بند مقدمه» بوده است به همین دلیل، فعلاً بند نتیجه‌گیری در انتهای انشا نیامده است. مطلب مهم دیگر اینکه استفاده از متن درس اول در این صفحه، هدفمند بوده است. موضوع درس اول به گونه‌ای است که به راحتی در ذهن طبقه‌بندی می‌شود. ضمناً برای آموزش تفاوت «بند مقدمه» با «بندهای بدنه» از متنی استفاده شده است که برای دانش‌آموز آشنا باشد و مقایسه به آسانی در ذهنش اتفاق بیفتد و هدف درس آسان‌تر محقق گردد. قرار دادن متن جدید، ذهن دانش‌آموز را بیشتر به مفاهیم و گزاره‌های متن، مشغول می‌کند و سبب اختلال در یادگیری می‌شود.

جلسهٔ دهم

۵۰ دقیقه

بخوان و بیندیش

برای آموزش «بخوان و بیندیش» به مطالبی که در فصل اول بیان شد، مراجعه کنید.